

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE

DIRECTOR : PETRE BORS

APARE ODATĂ, PE
SĂPTĂMÂNĂ

PROPRIETAR : I. S. CODREANU

ABONAMENTUL

Pe an 30 Lei
Pe 6 luni 16
Pe 3 luni 8

Studentii plătesc pe jumătate
Pentru străinătate se adaugă portul

Pentru inserții și reclame a se adresa la administrație

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUCUREȘTI

91, Oheul Dămboviței — 91.

Vis-à-vis de Palatul Justiției

Un număr vechiu 2 Lei

REPRODUCȚIA INTERZISĂ

Cine primește două numere consecutive din acest ziar se consideră ca abonat.

SUMAR

Instituțiunea contractuală și promisiunea de egalitate, *conclasiuni luate de D-l George Filitti Procuror General al Inaltei Curți de Casație în procesul dintre Elena Guran și alții cu N. Tirnoveanu ca tutore.*

Jurisprudența Română:

Inalta Curte de Casație și Justiție, secția I: *Elena Guran, Nae P. Guran și Alexandru Isvoranu cu N. Tirnoveanu ca tutore.*

Idem, secțiunii unite: *Ministerul Lucrărilor Publice cu Tudorache Ion și alții*

Jurisprudența Străină:

Tribunalul Civil al Senei, secția III: *Arhitectul Drevet cu Societatea Paul Dupont & Comp.*

Bibliografie.

INSTITUȚIUNEA CONTRACTUALĂ

PROMISIUNEA DE EGALITATE

În numărul 30 al ziarului nostru din 25 August, am publicat deciziunea Curții de apel din Craiova, secția II cu No. 39, dată în procesul dintre Elena Guran și Al. Isvoranu cu minorii Târnoveanu. Această deciziune fiind atacată cu recurs, secțiunea I a Curții de casație, a judecat acest recurs în ziua de 2 Decembrie curent; cu ocaziunea dezbaterilor urmate asupra acestui recurs, în cari erau în joc interese de minori, d-l George Filitti, distinsul procuror general al Curții de casație, fiind chemat a lua conclasiuni, a discutat într'un mod magistral și foarte savant dacă «instituțiunea contractuală» există în dreptul nostru civil.

Conclasiunile d-lui procuror general fiind importante și dovedind cunoștinți profunde asupra acestei materii, ne facem o deosebită plăcere a le comunica cititorilor noștri, pe cari știm că de mult îi interesează tot ce se atinge de știința dreptului.

Iată acele conclasiuni:

Maria Fratoșiteanu s'a căsătorit cu capitan G. Dobriceanu; din această căsătorie s'a născut un copil anume Gheorghe Dobriceanu. Mai în urmă văduvind Maria Dobriceanu, contractează în anul 1862 o a doua căsătorie cu Manolache Isvoranu; din această a doua căsătorie s'au născut Eufimia, Elena și Alexandru Isvoranu.

În anul 1885 fiica Eufimia se căsătorește cu Gh. Tirnoveanu.

Un an după această căsătorie, muma Maria Isvoranu face un testament mistic prin care institue pe fiul său din prima căsătorie G. Dobriceanu legatar pe cotitatea disponibilă a întregii sale averi, ce se compunea dintr'o moșie și niște case din orașul Craiova; și i lasă acest legat cu dispensă de raport.

În anul 1889 încetând din viață Maria Isvoranu, fiul său Dobriceanu, cere la tribunal conf. art. 889 cod. civ. punerea sa în posesia cotității disponibile, pentru care sfârșit face a se cita înaintea justiției moștenitorii rezervatari ai testatoarei, și anume Eufimia Tirnoveanu, Elena Guran și Al. Isvoranu.

Înaintea tribunalului Eufimia Tirnoveanu pretinde că testamentul mumei sale nu i se poate opune, căci prin actul său dotal din 1885 părinții săi l-a făcut o promisiune de egalitate, în cât dînsa trebuie să ia parte și în cotitatea disponibilă, lucrul acesta rezultând, zice Eufimia, din următoarea frază din actul dotal; «Iar după moartea noastră toți copiii se vor împărți fratește în toată averea ce vom avea și va rămâne dupe urma noastră.

Tribunalul prin sentința No. 274 din Noembrie 1892, ordonă trimiterea lui Dobriceanu în posesia cotității disponibile numai față cu Elena Guran și Alexandru Isvoranu, iar față cu Eufimia Tirnoveanu respinge cererea lui Dobriceanu pentru motivul că, în adevăr, actul dotal coprinde o pro-

misiune de egalitate, care este o varietate a instituțiunii contractuale, și care, prin urmare, împedica pe muma de a departa pe fiica sa Eufimia de la cotitatea disponibilă.

În contra sentinței tribunalului s'a făcut apel atât de G. Dobriceanu cât și de Elena Guran și Alexandru Isvoranu.

În cursul instanței de apel începea din viața G. Dobriceanu, fără moștenitori direcți, și se moștenește de surorile și fratele său, cari figurau ca adversari înaintea justiției în acest proces.

În urma acestui fapt, Elena Guran și Alexandru Isvoranu în calitate de moștenitori ai lui G. Dobriceanu, își însușesc apelul făcut de dînsul, contra sentinței tribunalului, relativ la partea privitoare pe Eufimia Timoveanu, decedată, și re-părezentată prin copiii săi minori, și dupe conexarea acestui apel cu acela făcut și personal de numiții, cer înfirmarea sentinței apelate, pentru motivul că în legislația noastră nu este cunoscută instituția contractuală, și încă mai puțin promisiunea de egalitate, de unde urmează că averea rămasă de la muma lor trebuie să se împartă între dînsii în mod egal.

Curtea de apel, însă, a respins apelul, și a confirmat sentința tribunalului.

În contra deciziei Curții de apel s'a făcut recursul de față, invocându-se două motive de casare.

Cestiunea supusă prin acest recurs censurei Curții de casare, este destul de delicată, pentru a merita onoarea unei discuțiuni serioase; în adevăr, aci este vorba de o instituție al căreia nume nu l' găsim în codul nostru civil, și tribunalele noastre arare-ori au avut ocaziunea a o discuta, dupe cum vom arăta imediat.

Primul motiv de casare are de obiect violarea art. 932, 933 și 965 cod. civ. Curtea de apel, zic recurentii, declară valabila promisiunea de egalitate, făcută de un părinte în contractul de căsătorie al unuia din copiii săi, considerînd o ca o instituție contractuală.

Or instituția contractuală, așa dupe cum este cunoscută în codul Napoleon, nu a trecut în legislația noastră, facultatea de a se permite donațiunile de bunuri viitoare prin contractul de căsătorie avînd cu totul altă origină, și altă tradițiune la noi, de cât origina medievală a instituției contractuale franceze.

Aceasta o învederează și deosebirile fundamentale de text, ce există între art. 932 și 933 cod. civ. român, și art. 1081, 1082 și următorii din cod. civ. francez, precum și efectele cu totul altele ale donațiunii prin contract de căsătorie în codul francez și cel român.

În ori-ce cas promisiunea de egalitate fiind o formă specială a instituției contractuale, intro-

dușă în Franța numai de tradițiunea istorică, avînd de efect de a despuia în parte pe constituent de drepturile de a testa, cea ce o diferențiază de instituțiunea contractuală propriu zisă, și constituind un pact asupra unei succesiuni viitoare, abolit astăzi de art. 965 cod. civil, cred, recurentii, că ea nu se poate considera ca valabilă la noi în țară, fără un text precis de lege, care să o permită; în adevăr îi lipsește tradițiunea istorică, și textele noastre de lege sunt cu totul deosebite de cele franceze.

Din motivul acesta de casare ast-fel cum este formulat, și cum a fost dezvoltat, rezultă că facultatea din art. 933 de a se permite donațiunile de bunuri viitoare prin contractul de căsătorie are cu totul altă origină și altă tradiție de cât are această facultate la Francezi; că în Franța facultatea aceasta este de origine feudală, și avea de scop a perpetua fiiful în familie, de vreme ce la noi în dreptul vechiu instituția feudală era cu totul necunoscută; legile noastre vechi aveau origina lor în dreptul Roman, și acel drept poprea ritos pactele asupra unei succesiuni viitoare, dupe cum le poprește și art. 965 din codul nostru civil; prohibițiune ce își avea cuvîntul de a fi în respectul cel mare ce aveau Romani pentru libertatea de a testa.

Ca să ne convingem dacă motivul este fondat, să vedem ce se numește în drept o instituție contractuală.

Instituția de erede, este numirea de moștenitor a unei persoane căreia legea cere să a-l transmise, dupe moarte, bunurile sale; ceea ce echivalează cu o donațiune, care are de obiect moștenirea donatorului.

Alegerea de moștenitori la Romani se putea face prin testament. În Franța însă, deși mai multe cutume nu permiteau instituția de erede prin testament; totuși fiind ea favoroarea contractelor de căsătorie era foarte mare, jurisprudența a făcut să se admită instituția de erede, în favoarea vre uneia din părțile contractante, sau în favoarea copiilor ce se vor naște din viitoarea căsătorie, și s'a admis lucrul acesta chiar în cutumiile cari nu admiteau cu niel un preț instituția de erede.

Această instituție de erede ce se face prin contractele de căsătorie se numește instituție contractuală, din cauza că ea formează una din clauzele și condițiile contractului.

Întru cât privește origina acestei instituțiuni, deși nu este riguros exact a dice, că facultatea de a se permite donațiunii de bunuri viitoare prin contractul de căsătorie este de origine feudală, din

causă că sunt și autori cari găsesc origina instituției în legile barbare; Să admitem totuși, că instituția contractuală este de origine feudală, că prin urmare scopul acestei instituții la origine, era de a asigura continuitatea fiefurilor.

Dar cu revoluțiunea cea mare feodalitatea a dispărut, fără să dispară și instituția contractuală, și nu a dispărut pentru că societatea aristocratică care a înlocuit societatea feudală, s'a grăbit a o menține, căci a găsit în această instituție mijlocul cel mai nimerit pentru a asigura conservarea bunurilor în familie. Instituția însă, a pierdut așa de mult caracterul feodalității care i-a dat naștere la origine, în cât ea a fost admisă în toate contractele de căsătorie, iar nu numai în acelea ale nobililor.¹⁾

Aceasta fiind origina instituției contractuale, fosta ea introdusă în codul Napoleon, mai cu seamă că nu-i întâlnim numele niciărei?

Nu începe nici o îndoială că de și numele de instituție contractuală nu-l întâlnim în nici unul din textele acestui cod, totuși redactorii lui, dacă au evitat numele, au conservat instituția²⁾, aceasta rezultă din însăși lucrările pregătitoare, căci Joubert a zis: «Instituțiile contractuale vor continua să existe; legea precizează cu îngrijire natura și efectele acestui fel de dispoziții».

Dar care e natura și efectele cu care s'a conservat instituția în noul cod, și despre care vorbește Joubert? Evident, natura și efectele ce putea să comporte noua stare socială creată de revoluție. În această nouă stare socială, nu găsim cea mai mică urmă din tot ce constituia starea socială feudală, deci instituția contractuală a fost conservată de legea din 1804, dezbrăcată de caracterul feudal, ce a putut avea la origine, și s'a menținut mai cu seamă pentru a favoriza contractele de căsătorie, și pentru acest cuvânt o găsim cum am dis. deja, în toate contractele matrimoniale, iar nu numai în acelea ale nobililor. Iată în adevăr ce citim în Aubry et Rau, op. cit.: «Instituția contractuală al cărei germen pare că se găsește în legile barbare, s'a dezvoltat în câte-va cutume. În urmă, a fost consacrată de art. 17 din ordonanța din 1731, și a trecut de aci în codul civil. Dacă redactorii codului au menținut instituția contractuală, au făcut-o numai în considerația favorabilei de care o înconjură căsătoria și spre a o încuraja».

Ei bine această instituție ast-fel după cum a fost ea menținută în codul Napoleon, fosta intro-

dușă de legiuitorul nostru din 1864, în noul cod ce ne guverna astăzi?

Nu esitam a afirma că da; și de opinia noastră sunt și alți jurisconsulți români foarte distinși, de și sunt alții, tot așa de distinși, cari cred că nu.

Ast-fel d-l Grigore Peucescu în tratatul său asupra obligațiilor, v. I, pag. 144, zice: «În dreptul nostru, art. 933 admite instituțiile contractuale, cu aceasta diferență ca, unde în dreptul frances aceste instituții erau tot-d'a una presumate făcute în favoarea copiilor în cas de supraviețuire a donatorului, la noi nu numai nu există această presumpțiune, dar încă o ast-fel de instituțiune nu poate fi făcută copiilor».

În același sens a se vedea *Dreptul* No. 43 din 4 Iunie 1892: «Despre donațiunile făcute sotilor prin contractul de căsătorie. (art. 932—935 cod. civ.)» de Alexander.

Tot de această părere este și d-l Dim. Alecsandrescu, profesor la facultatea de drept din Iași, în tratatul său, despre explicația teoretică și practică a dreptului civil român, v. 4, pag. 752 și urm.

Și este de toată evidența că legiuitorul nostru când a împrumutat codului Napoleon această instituțiune, a dorit a atinge același scop ce au avut în vedere redactorii codului frances din 1804, adică încurajarea căsătoriilor, ast-fel că, de și, această instituție isbeste în principiul stabilit de lege, că pacele asupra succesiunilor viitoare sunt poprite, totuși s'a admis această instituție ca o excepție la regula din art. 965 cod. civil, numai și numai pentru a înlesni căsătoriile.

Argumentele recurenților cele mai esențiale pentru a proba că art. 932 și 933 cod. civ. nu cuprind instituția contractuală din art. 1082 și urm. din codul civil frances, sunt în primul rind deosebirea de origine și de tradițiune, pentru cuvântul că facultatea de a se permite donațiunile hunurilor viitoare nu era permisă de legile romane, și art. 965 din codul nostru de asemenea nu permite aceste donațiuni.

Dar prohibițiunea această există și în codul Napoleon și anume în art. 1130, care articol prevede o dispozițiune identică cu cea din art. nostru 965.

Francesii deci au conservat facultatea de care este vorba ca o excepțiune la rigoarea art. 1130, precum a făcut și legiuitorul nostru, după cum am spus deja. Ca dovadă ca acestuia stă ast-fel iată ce mai citim în Aubry et Rau op. cit.: «Redactorii codului Napoleon au menținut această instituțiune (contractuală), care deroga de odată la regula «donner et retenir ne vaut» la prohibițiunea pactelor asupra succesiunilor viitoare, și la dispoziția art. 893 (800 roman) care nu recunoaște în genere de cât două feluri de dispoziții

1) Paendetes françaises V° donations.

2) Laurent, v. 15 No. 177—179. Demolombe v. 29 No. 272 și următorii. Aubry et Rau v. 8, pag. 59. Texteref. notz. I. Licantinerie v. II. No. 740 și următorii.

cu titlu gratuit, și anume donațiunea între vii și testamentul».

Intelesul ce noi 'l dăm articolelor 932 și 933 în sens ca aceste articole permit donațiunile bunurilor viitoare făcute prin contractele de căsătorie ca o excepțiune la rigoarea principiului stabilit de citatul articol 965 numai pentru a înlesni căsătoriile, a fost admis și de Curtea noastră de Casație prin următoarele două considerente din decizia sa cu No. 435 din 18 Decembrie 1878, într'un proces în care era vorba de interpretarea acestor articole, 932 și 933 din cod. civil. Curtea, în adevăr, zice: «Considerând că codul civil român prevede în art. 932 donațiunile de bunuri prezente făcute sotilor prin contractul de maritagiu, în art. 933 donațiunile de bunuri viitoare, și în art. 934, donațiunile cumulative, atât de bunuri prezente, cât și de bunuri viitoare.

«Considerând că legiuitorul pentru a favoriza căsătoriile a dorit a înlesni liberalitățile ce se fac sotilor de bunuri prezente și le-a dispensat în art. 932 de formalitățile la care sunt supuse donațiunile între vii, și care sunt prevăzute la art. 814, adică la acceptațiunea solemnă... (Urmează mai departe dispozitivul).

Deci, dar, de si institutia contractuală este de origina străină, s'a putut introduce și în codul nostru, într'un caz scopul la care tinde s'a considerat așa de salutar pentru încurajarea căsătoriilor și poate că redactorii codului nostru, au fost influențați în determinarea lor de a introduce institutia contractuală, și de dispozițiile legislative, ce erau în vigoare până la 1864, și anume dispozițiile art. 177, lit. C., Cap. III, partea IV de la moșteniri din codul Caragea după care numai fetelor moșteneau pe părinți, cu escluderea absolută a fetelor, dispozițiune ce avea de scop conservarea bunurilor în familie, deci această tradiție ca la francezi, tradiție de la care a voit legiuitorul nostru din 1864 să se departeze.

— În al doilea rând, proba neintroducerii acestei institutii în codul nostru o trag recurenții din deosebirea fundamentală de text, ce există între art. 932 și 933 cod. civ. român și art. 1081, 1802 și următorii din cod. civ. francez.

Dar și acest argument nu este mai fericit decât cel dintâi, de oare ce deosebiri sunt de o însemnătate de a dona mâna, ca să înțelegem expresia, autorului articolului din *Dreptul* No. 43 pe anul 1892 pag. 339 o singură deosebire ar fi fost, în adevăr, fundamentală, dacă în francezi institutia contractuală ar fi fost creată mai cu seamă în favoarea copiilor ce se vor naște din viitoare căsătorie, ceea ce nu se poate sustine în mod serios, o dată ce am admis că institutia aceasta

a fost creată de legiuitorul modern pentru a înlesni căsătoriile, și prin urmare a fost creată în favoarea sotilor.

— Autorul articolului din *Dreptul* citat mai sus la întrebarea: «Asigurarea copiilor ce se vor naște din căsătorie trece ea drept semn caracteristic al institutiei contractuale?» răspunde: adevărul este, dim contra, că institutia contractuală s'a introdus mai cu seamă în folosul sotilor».

Ast-fel stând lucrurile, nu avem nevoie sa ne ocupăm nici de origina, nici de tradițiunea institutiei contractuale, spre a deslega chestiunea dezbătută inaintea Curței; veri-ce numire vom da dispozițiunii din articolele 932 și 933, vom numi-o institutiune contractuală sau donațiune sui generis, lucrul este indiferent. Paptul cert și pozitiv este că legiuitorul nostru a permis, orapoi, în încă o dată, donațiunile bunurilor viitoare făcute prin contractul de căsătorie, pentru înlesnirea căsătoriilor, cu foată prohibițiunea art. 965 din cod.

În partea finală a motivului recurenții adaogă că, în ori-ce caz, de oare ce în speta este vorba de o promisiune de egalitate, și ea constituind un pact asupra unei succesiuni viitoare, prohibit de art. 965 cod. civil, trebuie un text precis de lege, ca să fie considerată ca valabilă, ceea ce nu există.

În privința aceasta este admis atât în doctrină cât și în jurisprudență, că promisiunea de egalitate echivalează cu institutia contractuală, într'un caz părinții asigura copiilor prin contractul de căsătorie o parte în cotitatea disponibilă, ceea ce la noi este prevăzut în art. 933 din cod și aici sta tocmă singura deosebire ce este între promisiunea de egalitate și institutia contractuală propriu zisă.

Prin urmare putem sustine că promisiua de egalitate este o adevărată institutiune contractuală, de aceea în doctrină se zice că este o varietate a acestei institutii contractuale. Argumentul invocat în contra promisiunii de egalitate, ca ea este un pact asupra unei succesiuni prohibit de lege, se invoacă și în contra institutiei contractuale, căci și ea este un pact asupra unei succesiuni viitoare prohibit de lege, dar am spus pentru care motiv legiuitorul a contravenit principiului stabilit de art. 965, și nu ne mai pormitem a reveni. Motivul înteiu, dar rămâne nefonaat.

Motivul II este relativ la reaua interpretare a clauzei de egalitate. Aci însă ori-ce s'ar zice, avem a face cu o chestiune de fapt care scapă censurii Curței de casație, pentru că este vorba pur și simplu de dovedirea care a fost intențiunea părților contractante, și legea neprevăzând termeni sacra-

— o —
1) Dim. Alexandrescu op. cit. pag. 757. Deed. I. No. 802, Baudry-Lacantinerie id. No. 750.

mentali, ast-fel că promisiunea de egalitate să poată face prin diferite maniere, după cum zice Laurent în op. citată, este evident că incumbă judecătorului de fapt sarcina de a dovedi intențiunea părților contractante; așa că Laurent discutând tot ce s'a zis în doctrină și în jurisprudență asupra materiei, la No. 251 zice: «Nu luăm nici o parte în această desbatere, judecătorul va decide după termenii clauzei, care a fost intențiunea părților contractante».

Ast-fel și acest motiv fiind nefondat, conchidem la respingerea recursului.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTITIE, SECȚIA

Audiența de la 2 Decembrie 1896

Președinția D-lui N. PREDESCU, Consilier

Elena Guran, Nae P. Guran și Alexandru Ișvoranu cu G.

Târnoaveanu tutor

Instituțiune contractuală. — Ce este. — Dacă este recunoscută de legiuitorul român. — Donațiune. — Bunuri viitoare. — Donațiune de bunuri viitoare.

Instituțiune contractuală. — Termeni sacramentali. — Interpretarea ei. — Cum se interpretează.

1) **Legiuitorul român, ca și cel francez, deși nu întrebuițeară nicăieri cuvintele de „instituțiune contractuală”, recunoaște însă, ca și legiuitorul francez, donațiunea de bunuri viitoare, pe care o îngăduie excepțional în folosul soților prin contractul de căsătorie, și prin derogățiune la art. 965 din codul civil, care oprește în vâdelile asupra moștenirilor viitoare, le permite însă în instituțiunea contractuală.**

Prin bunuri viitoare se înțelege bunurile pe care dăruitorul le va lăsa la moartea sa, căci criteriul esențial al instituțiunii contractuale este că donatorul poate înstrăina cu titlu oneros bunurile sale (bunurile viitoare, dăruite soților prin contractul de căsătorie), fără însă să le poată înstrăina cu titlu gratuit, și donatarul nu are drept să culegă bunurile ce i s'a dăruit de cât la moartea înzestrătorului său.

2) **Interpretarea instituțiunii contractuale, în cât legiuitorul nu a ordonat termeni sacramentali pentru formațiunea și existența unei asemenea donațiuni, se face conform dreptului comun, adică după voința clar manifestată a părților contractante.**

Decisiunea No. 407/96. — Respins ca nefondat recursul făcut de Elena Guran, Nae P. Guran și Alexandru Ișvoranu contra decisiunii cu No. 39/96 pronunțată de Curtea de apel din Craiova, s. II în proces cu G. Târnoaveanu.

S'a citit raportul făcut în cauză de d-l consilier R. N. Opresan.

S'a ascultat: d-nii C. C. Arion și Tache Ionescu avocații recurenților Elena Guran, Nae P. Guran și Alexandru Ișvoranu în dezvoltarea motivelor de casare și

d-l Titu Maiorescu, avocatul intimatului G. Târnoaveanu în combateri, precum și d-l Procuror General G. Filitti, în concludiuni, fiind minori în cauză.

Curtea deliberând,

Asupra motivului I și II de casare invocate:

I. **Violațiunea art. 932, 933 și 935 c. civ.** Curtea de apel declară valabila promisiunea de egalitate făcută de un părinte în contractul de căsătorie al unuia din copii săi, considerându-o ca o instituțiune contractuală. Orî instituțiunea contractuală, așa după cum este cunoscută în codul Napoleon, nu a trecut în legislațiunea noastră, facultatea de a se permite donațiunile de bunuri viitoare prin contractul de căsătorie având cu totul altă origină și altă tradiție la noi, de cât origina medievală a instituțiunii contractuale franceze.

«Aceasta o adevărează și deosebirea fundamentale de text ce există între art. 932 și 933 c. c. român și art. 1081 și 1082 urm. din c. civ. francez; precum și efectele cu totul altele ale donațiunii prin contractul de căsătorie în cod. francez și în cel român.

«În ori-cecas, promisiunea de egalitate fiind o formă specială a instituțiunii contractuale introdusă în Franța numai de tradiția istorică, având de efect de a despuia în parte pe constituent de drepturile de a festa ceea ce e o diferență de instituțiune contractuală proprie zisă și constituind un pact asupra unei succesiuni viitoare abolit astăzi de art. 965 c. civ., credem că ea nu se poate considera ca valabilă în țara la noi fără un text precis de lege care să o permită: În adevăr, îi lipsește tradiția istorică și textele noastre de lege sunt cu totul deosebite de cele franceze.

II. «Curtea interpretează rău clauza de egalitate. Ea ajunge tocmai să facă o împărțea inegală către moștenitorii decedatei Maria Ișvoranu. Dorința exprimată de constituentă în actul dotal al reposesatei Eufrosina Târnoaveanu era ca toți copiii să aibă o parte egală în averea ei, iar nu ca fetea sa Eufrosina să ia mai mult. Nici nu se poate zice că este aici o instituțiune contractuală, adică o desemnare de erede prin contract de căsătorie. O asemenea instituțiune, fie măcar sub formă de promisiune de egalitate trebuie să contină în termeni clari desemnatiunea instituțiunii erede. În speță, o asemenea desemnatiune nu este făcută. Mama înzestrătoare se mulțumește numai să arate dorința ca toți copiii săi să ia o parte de o potrivă în averea ce va rămâne după moartea sa.

«Facând aceasta, Curtea depășește piterile sale de suverană apreciație a faptelor, comite un exces de putere și o eroare de drept, numind instituțiune contractuală o clausă care nici măcar desemnează un erede».

Având în vedere decisiia atacată cu recurs din care rezultă că Emanoil și Maria Ișvoranu, înzestrând pe fetei lor Eufemia măritată după G. Târnoaveanu, în actul ei dotal de la 30 August 1885, prevede că de și în prezent înzestrătorii nu se despart de bunurile lor,

putând chiar să le înstrăineze cu titlul oneros, toți copiii însă dupe moartea lor, conform unei clauze exprese din sus zisul act dotal, vor fi chemați a împărți frățește averea rămasă pe urma înzestrătorilor; că la 22 August 1886, Maria Izvoranu face un testament mistic prin care tot dânsa lasă ca dispensă de raport, unu fiu al ei G. Dobriceanu, toată partea disponibilă din moșia Viașul și din casele ei de la Craiova, că testatoarea murind la 4 August 1889, G. Dobriceanu cere în virtutea art. 889 cod. civil. de la Eufemia G. Târnoveanu, Elena N. P. Guran și Alexandru Izvoranu, cei alți moștenitori rezervatari, a-l pune în posesiunea bunurilor legate prin testamentul mamei lor comune, Maria Izvoranca din Craiova; că tribunalul Dolj, secția II judecând în primă instanță, admite cererea lui G. Dobriceanu față de Elena N. P. Guran și Al. Izvoranu respinge însă cererea sa față de Eufemia G. Târnoveanu, azi încetată din viață și reprezentată prin G. Târnoveanu, tutorul legal al copiilor ei minori;

Că în contra acestei sentințe făcându-se apel atât de G. Dobriceanu, cât și de Elena N. P. Guran și Alexandru Izvoranu, până să se judece aceste apeluri de Curtea din Craiova, moare G. Dobriceanu așa că apelul său, și-l însușesc moștenitorii săi Elena N. P. Guran și Al. Izvoranu; că ambele apeluri conexasă se Curtea de respinge pe amândouă prin decizia atacată cu recurs statornicind că legatul obținut de ea, lăsat de Maria Izvoranu fiului ei G. Dobriceanu, nu în privința părții de cotitate disponibilă, icovenită erezilor Eufemiei, reprezentată prin G. Târnoveanu, e valabilă față de Elena N. P. Guran și Al. Izvoranu, căci promisiunea de egalitate din contractul matrimonial al Eufemiei G. Târnoveanu, nu folosește de cât erezilor ei, iar nu celor cari nu au luat parte la formarea acelu contract;

Considerând în drept că legiuitorul nostru ca și cel frances, de și nicăeri nu întrebuintează cuvintele de instituțiune contractuală, recunoscute însă ca și aceste, donațiunea de bunuri viitoare ne care e îngăduie excepțional în folosul soților prin contractul de căsătorie, și derogând la art. 965 din codul civil care oprește în voelle asupra moștenirilor viitoare, le permite însă în instituțiunea contractuală;

Că instituțiunea contractuală, necunoscută de dreptul roman, a fost admisă în Franța de eufume și de ordonanța din 1781 și aceasta ca înlesnind și încuragind căsătoriile, instituțiune ce a trecut în codul Napoleon, tot urmărind aceiași țintă și în urmă s'a adoptat și de legiuitorul român;

Că de și legiuitorul din 1865 nu a reproducut literal textele corăspunzătoare din codul frances, în ce privește însă pe soți, el a tradus în substăntă ideea cuprinsă în art. 1082 frances; că așa fiind prin bunuri viitoare din art. 933 român, se înțeleg bunurile pe care dăruitorul le va lăsa la moartea sa, căci criteriul esențial al instituțiunii contractuale este că donatorul poate înstrăina cu titlu

oneros bunurile sale, fără a le putea înstrăina însă cu titlul gratuit, iar donatarul nu are drept a culege bunurile ce i s'a dăruit de cât numai la moartea înzestrătorului său;

Considerând că legiuitorul neordonând termeni esențiali pentru formațiunea și existența unei asemenea donațiuni, intepretatiunea contractului se face conform dreptului comun, adică după voința clar manifestată a părților contractante; că în speță cum în mod exact constată instanța de fond, fiind vorba de o promisiune de egalitate, care nu e de cât o variantă a instituțiunii contractuale neprobibită în codul nostru, efectul unei asemenea clauze este a împiedica pe dispunător să măi poată dărui celorlalți copii ai săi libertate directă sau indirectă, ce ar sfărâma egalitatea promisă unuia din ei; că însă nu este mai puțin adevărat, că numai copilul în favoarea căruia s'a stipulat aceea făgăduială, e singurul în drept a se prevala de dispozițiunile prevăzute în contractul său de căsătorie; că dacă cei l'alți frați nu mai pot fi avantajați în dauna sa chiar în limitele cotității disponibile, nimic nu se opune însă ca el să fie, prin voința înzestrătorului său, măi avantajat ca cei l'alți, căci promisiunea făcută de acesta nu garantează menținerea egalității absolute și reciprocă între toți moștenitorii săi direcți;

Că hotărând conform acestor principii, Curtea de apel din Craiova mi a intepretat rău cauza de egalitate și nu se vede a fi depășit dreptul său de apreciere, ca instanța de fond; că nici a comis vre un exces de putere sau vre o eroare de drept, nici a violat art. 932, 933 și 965 c. civ.; că așa fiind ambele mijloace de casare aceste, se respinge ca nefondate.

Pentru aceste motive, de acord cu conclusiunile d-lui procuror-general respinge apelul.

INALTA CURTE DE CASATIE SI JUSTITIE

1896 SECTION UNITE

Audiința de la 21 Noembrie 1896

Președinția D-lui G. F. SCHINA, Prim-Președinte

Ministerul Instrucțiunilor Publice și Cultelor

Expropriatiune pentru cauză de utilitate publică. Desbateri. Jude director. Facerea unui resumat al desbaterilor de către judecătorul director. Dacă constituie o cauză de nulitate.

În materie de expropriatiune pentru cauză de utilitate publică, făcută de către jude director, și unu resumat al desbaterilor de și nu e cerută de lege, nu constituie însă o cauză de nulitate a deciziunii judecătorești și a ordonanței de executare a judecătorești.

Deciziunea 4/96. Respins ca nefondat recursul făcut de Ministerul Lucrărilor Publice contra deciziunii judecătorești de expropriere și a ordonanței judecătorești de executare a tribunaletui Dâmbovița din 28 Iunie 1896, date în proces cu Tudorache Ion și alții. S'a citit raportul făcut în cauză de d-l consilier C. Oeconomu.

S'au ascultat d-l M. Alexandrescu, avocatul recurentului Minister al Lucrărilor Publice, în dezvoltarea motivelor de cașare și d-l D. Gianni, avocatul intimatilor Tudorache Ion și alții, în combateri.

Cuțea deliberând,
 <Exces de putere și violarea art. 49 din legea de exproprierii.

Considerând că, deși după acest text de lege, judecătorul director dupe terminarea desbaterilor ridică ședința și jurații se retrag în camera de deliberare. În loc de a satisface aceste îndatoriri, judecătorul director, precum rezultă din procesul verbal, s'a crezut în drept a face înaintea juriului un resumat al desbaterilor, care dupe ascultarea acestui resumat și sub impresiunea lui a intrat în deliberare.

Nu numai că legea nu impune nicăeri această sarcină judecătorului director, dar un resumat al desbaterilor este chiar contra textului prim al art. 49, care prescrie că dupe cercetarea actelor, judecătorul director ridică ședința și jurații se retrag în camera de deliberare, fără a mai fi cerut nici de cum rezultatul desbaterilor.

Jurații nu mai avea nevoi de un asemenea resumat, de care se erau luminați asupra chestiunii pretențiilor. Prin urmare judecătorul director, făcând asemenea resumat, a violat în mod evident dispozițiunile art. 49 și a comis un exces de putere.

Având în vedere art. 49 din legea de expropriațiune pentru cauză de utilitate publică;

Considerând că, deși după acest text de lege, judecătorul director nu are îndatorirea de a face un resumat al desbaterilor înainte de intrarea juriului în deliberare, totuși, întru cât legea nu l'oprește, el poate, spre a satisface seopul ce și-a propus legiuitorul învestindu-l cu autoritatea de a conduce și dirige operațiunile juriului, să dea juriului toate lamuririle necesare pentru edificarea lui;

Că, prin aceasta, neviolându-se nici un text de lege, motivul invocat rămâne nefondat.

Pentru aceste motive, respinge, etc.

JURISPRUDENȚA STRAINA

TRIBUNALUL CIVIL AL SENEI, SECȚIA A III-A

Audiența din 7 Martie 1896
 Președinția D-lui SÈVRIER

Mandat. — Arhitect. — Construcțiuni. — Cumpărare de terenuri. — Expropriațiune. — Demersuri. — Remuneratiune specială.

Pe lângă onorariile ce îi sunt datorite pentru planuri, conducerea lucrărilor și regularea memoriilor, un arhitect are dreptul a reclama o remuneratiune specială, când a fost însărcinat de clientul său să procedeze la o serie de operațiuni acend drept scop cumpărarea unui teren, negocierea unui împrumut, regularea socotelilor gardarilor, despărțitoare, și cu indemnisiarica exproprierii.

În adevăr, mandatul este prin natura sa cu plată, când profesiunea mandatarului implică că un salariu trebuie să-i fie plătit, și este de ajuns că mandatului să se însărcineze prin profesiune de a face lucrarea ce i se încredințază pentru ca densus să aibă drept la un salariu.

D-l Drevet, arhitect, a făcut, pentru Societatea Paul Dupont, peste lucrările de construire a minel, operațiuni relative la cumpărarea terenului, la realizarea unui împrumut și la regularea indemnisi-

tății exproprierii, și pentru aceasta a cerut o plată peste onorariile obicinuite.

Cererea sa a fost primită de tribunal prin următoarea sentință, în urma pledoarielor lor avocați Oscar Falateuf și Julienien.

Tribunalul deliberând;

Având în vedere că în cursul anilor 1887 și 1888, arhitectul Drevet a fost însărcinat de Societatea anonimă Paul Dupont și C^{ia} să procedeze la o serie de operațiuni avend de scop cumpărarea unui teren, clădirea unor construcțiuni industriale, negocierea unui împrumut și regularea socotelilor zidurilor comune și a indemnisiarei exproprierii;

Avend în vedere că în ceea ce privește construcțiunile importante clădite prin îngrijirile sale, Drevet reclama Societății Paul Dupont suma de 5,027 lei și 55 bani, rămasă datorită din onorariile sale de arhitect, din cari se scade suma de 2132 lei și 95 bani, sumă ce și densul datorează (societății) pentru lucrări de imprimerie;

Că Paul Dupont nu contestă temeinicia acestei cereri și a făcut oferta reală, cum constată procesul portărelului Doré, cu data de 15 Martie 1895, a sumei de 3133 lei și 95 bani, cu dobânda lor și cheltueli, drept saldo al întregului câmp până la acea zi;

Avend în vedere că în ceea ce privește celelalte operațiuni, reclamantului conchide la plata unei sume globale de 20,000 lei cu titlu de onorariu de mandat, dar că intimata societate respinge această pretențiune, declară că este neadmisibilă și nu se bazează pe nici un temei;

Avend în vedere, în fapt, că nu se poate contesta în mod serios ca intervenția lui Drevet în afacerile importante a căror negociere l'a fost încredințată n'a avut pentru Societatea Paul Dupont un rezultat din cele mai folositoare datorit activității sale inteligente și cu înștințelor sale profesionale;

Că densul (Drevet) stabilește că atunci când zisa societate priăctăse să cumpere de la compania Lyon-Mediterranée un teren situat strada Bouloi, No. 4, de o întindere de 1384 metri și 50 centimetri, și-și văzuse cererea sa respinsă de și oferise 950 franci pe metrul pătrat, densul putuse să realizeze mai târziu această cumpărare pentru prețul de 753 lei și 40 bani în metrul, preț în care intra toate cheltuelile realsând, astfel o economie de cumpărare de 301,954 franci; că afara de aceasta densul căutase, mai înainte, după cererea ce i se făcuse, un alt teren, că spre acest sfârșit făcuse o mulțime de cercetări și chiar propusese cumpărarea unui teren în piața Notre-Dame-des-Victoires, cumpărare ce nu fusese agreată.

Ca în privința împrumutului de două milioane, contractat de societatea Paul Dupont, Drevet să adresase succesiv la compania Națională, la compania La Baloise și la Banca de Jura;

Că în cursul negocierilor, dânsul a trebuit să furnizeze estimațiunile amănunțite ale construcțiunilor și în urma unui desacord intervenit între el și arhitectul Băncii de Jura, a recurs la un arhitect care a obținut pentru societate un rezultat favorabil și conform cu prevederile sale;

Că în realitate, aceste negocieri delicate și importante, duse la un sfârșit bun, fuseseră opera sa personală; că în fine, în cea ce privește plata, de către comuna Parisului, a unei părți de teren (31 metri) expropriată pentru lărgirea stradei Bouloi, tot dânsul s'a pus în raport cu funcționarii comunei Parisului și făcuse demersurile necesare pentru ficsarea indemnitației;

Având în vedere însă că reclamantul coprinde de asemenea în totalul operațiunilor sale pentru cari i s'ar datora onorarii speciale, și regularea socotelilor pentru limitele comune cu proprietățile vecine, dar că acest cap de cerere trebuie respins *a priori*, pentru că regulările de asemenea natură intră în seria lucrărilor ce incumbă arhitectului însărcinat cu clădirea construcțiunei pentru care dânsul percepe onorariul obicinuit;

Având în vedere că natura negocierilor încredințate lui Drevet, importanța lor, rezultatele utile obținute în favoarea intimatei societăți, fiind ast-fel determinate, trebuie să se recunoască că reclamantului i se datorește legitime onorarii pentru mandatul special ce a îndeplinit;

Că în zadar societatea Paul Dupont pretinde că după lege mandatul este prin natura sa gratuit, afară de stipulațiunii contrarii, și că nici o remunerațiune specială nu a fost stipulată în favoarea arhitectului său care de altmintrelea putea să-și găsească recompensa sa pentru demersurile și stăruințele sale în construcțiunile ce avea să clădească și prin urmare în onorariile considerabile ce i s'ar aloca; că această teză nu poate fi primită;

Că în adevăr, este de principiu că chiar fără o stipulațiune expresă mandatul este cu plată prin natura sa când profesiunea aceluia ce se însărcinează (mandatarul) implică că un salariu trebuie să i se plătească, și e de ajuns ca mandatarul să se însărcineze prin profesiune de afacerea ce i se încredințează pentru ca el să aibă drept la un salariu; că în speță, dacă diferitele operațiuni mai sus enumerate, nu intră în mod esențial în exercițiul profesiunii de arhitect, totuși ele se leagă foarte strâns, și în practică adese ori sunt corolariul obligator;

Că legalmente ele trebuie să dea drept la onorarii și cu acelaș titlu ca și însă-și construcțiunile;

Că de altă parte, căutarea terenurilor și acquisițiunea lor, negocierea împrumuturilor, regularea indemnitațiilor nu pot fi considerate, în cauză, față de importanța intereselor angajate și a numărului și dificultății negocierilor, ca simple demersuri profesionale, întru cât se confundă cu chiar lucrările de clădire și pentru cari adesea se întrebunțează un arhitect;

Că ar fi trebuit din partea intimatei societăți o sti-

pulațiune formală ce ar fi derogat de la principiile espuse mai sus și în opozițiune cu angajamentele tacite ce natural comportați esecutarea importantului mandat încredințat lui Drevet;

Că de altmintrele Drevet nu s'a înșelat asupra dreptului ce invoacă azi de a fi plătit deosebit pentru operațiunile speciale cu cari a fost însărcinat, întru cât încă de la 26 Martie 1891, adică încă de la realizarea acestor operațiunei, dânsul reclama de la Consiliul de administrațiune o remunerațiune, pe care o lăsa, zicea dânsul, la aprecierea sa echitabilă și practică;

Având în vedere că tribunalul posedă elemente suficiente de apreciere pentru a evalua suma onorariilor ce trebuiesc alocate reclamantului; etc.

Pentru aceste motive,

Admite reclamațiunea.

Gazette des tribunaux

BIBLIOGRAFIE

D-l **Lupu Dichter**, simpaticul prim-redactor al ziarului *Constituționalul*, a dat la lumină o operă, de mare valoare, asupra **Științei dreptului**, sau *Nașterea și dezvoltarea istorică a statului roman și a institutelor sale de drept*.

În această scriere, d-l Dichter, care a studiat dreptul la Universitatea din Berlin, ne prezintă un studiu foarte savant și în acelaș timp concis, asupra Romei și originii sale, asupra fundărei statului roman și a organizațiunei sale politice; asupra dreptului civil al Romanilor, asupra dreptului pretorian, dreptului prudentilor, dreptului penal; despre organizațiunea judecătorească la Romani, despre acțiunea și modul de judecată.

Pe lângă această materie specială, d-l Dichter tratează în meritoasa d-sale operă, o parte generală asupra dogmaticii și metapoliticeii, arătând care este ideea fundamentală a filosofiei stoice, făcând cu mult talent o paralelă între sistema filosofică și știința dreptului, arătând organizațiunea familiei la Romani și puterea capului de familie, etc.

În această lucrare, d-l Dichter s'a ferit să discute și să combată părerile scriitorilor moderni cari s'a ocupat cu dreptul roman; d-sa s'a folosit de toți romanistii, de toți aceia cari au scris ce-va cu privire la istoria Statului și a dreptului Romei, însă a crezut inutil de a discuta și refuza teoriile lor; d-l Dichter a preferit a-și espune într'un tot sistematic, părerile sale, întemeindu-le pe texte din autorii clasici și vechi, căutând a reconstitui Statul și dreptul Romei din izvoarele romane însăși.

Această operă dovedește că d-l Dichter s'a ocupat timp îndelungat și în mod serios cu studiul istoriei Statului și dreptului Romei.

D-l Dichter se poate mândri cu drept cuvânt cu această lucrare care îl pune printre cei d'intâi romanisti ce avem.

Nu putem în de ajuns recomanda celor ce se ocupă cu știința dreptului această carte care aduce noi lumi asupra statului și dreptului roman.